

ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 27 ապրիլի

ԽՈՐՀԻՄԵԾՈՂՈՎԻ ՕՐՈՇԱՐԵՐԸ

Առաջին հարցը, որ դրուում է զեմստոյական խորհրդատու-
վին, վերաբերում է այդ հիմնարկության անունին, տիպին: Տիպը
հասկացողութիւնը իսկապէս լայն է և ընդգրկում է տեղական ինք-
նավարութեան բոլոր կողմերը: Թէ՛ աստիճանները, Թէ՛ ընտրողա-
կան սխեման, Բայց մեզնեւորում այդ խօսքը, յաճախ գործածել է
յատկապէս զեմստոյի աստիճաններին մասին: Պիտի քննել
այն հարցը Թէ, քանի՜ աստիճան է ունենալու Անդրկովկասեան
զեմստուն և յղարկի աստիճանները:

Հենց այն հանգամանքը, որ այդ հարցը դրւած է խորհրդակ-
ցութեան առաջ, ցոյց է տալիս, որ հնարաւոր են դոտում, եթէ
իրական պայմանները պահանջեն, շնորհիւ 1890 թվ. կանոնադրու-
թիւնին:

Եթէ շեղումները հնարաւոր են, ուրեմն պէտք է ընդունել մէկ
որէն սկզբունք և զինք նրան ապագայ զեմստոյական միաւորներին
հիմքում: Այդ սկզբունքը կարող է լինել միմիայն տնտեսական-
ցեղաբանական: Այնպիսի միաւորներ պիտի տալ մեզ, որոնց մէջ
յաշոյ կերպով բաւարարւելին ժողովրդի Թէ՛ տնտեսական, Թէ՛ կուլ-
տուրական կարիքները:

Այս տեսակետի վրայ կանգնելով, պէտք է զննատել մեր և
հակառակորդների պատճառարարութիւնները: Մեր պողիցիան
պարզ է, անկեղծ: Մենք յիշում ենք երկրի իրական պայմանների
վրայ: Դանի որ թոյլ է տրւում շեղել 1890 թվ. կանոնադրու-
թիւնից, մենք առաջ ենք մղում բնական միաւորների գաղափա-
րը: Տնտեսական իրականութիւնը թելադրում է մեզ հրաժարել
ներկայ արեւմտական բաժանումներից՝ զաւանդելով և նահանգնե-
րից: Մենք առաջարկում ենք, իբրև զեմստոյի առաջին աստի-
ճան—զաւառակը (չчастокъ). Թող լինի դա համապատասխան
ոստիկանական գաւառակի, կամ այլ, բնական միաւոր—գիւղատն-
տեսական շրջանի:

Այս փոփոխութիւնը նորութիւն չէ: Յայտնի է, որ այսօր
զաւառակներ կոչւելով գոյութիւն ունին դատաստանական (сельствен-
ный), հաշտարարական (мировой), ջրաբարձական (водный), ու-
սումարական (учебный) շրջան-գաւառակներ: Մենք մեծաւ
մասամբ չեն համապատասխանում երկրի վարչական բաժանում-
ներին, այլ զօժած են համաձայն երկրի իրական պայմաններին: Ան
եթէ այսպիսի, համեմատաբար մանր և մասնակի ֆունկցիաների
համար հնարաւոր է շեղել ընդունւած շարունից, ապա զեմստո-
յական մեծ և պատմական վերանորոգութեան համար ոչ միայն
թոյլաւորելի է և հնարաւոր, այլև միանգամայն անհրաժեշտ:

Առաջ բերելով նոր զեմստոյական—գիւղատնտեսական գա-
ւառակներ, մենք նկատում ենք, որ սրանք բոլորն էլ ամենաբեր-
բաժանում են երկու գործադրային, կազմելով դաշտային և լեռնա-
յին տնտեսութեան շրջաններ: Ինքն ընտրութեան հասկանալի է, որ
այս երկու մասերը ոչ մի գէպտում չպէտք է կապել միմեանց, ե-
թէ նրանք կարող են միանալ միւս նահանգների զբիւրգ և միա-
տարը շրջաններին հետ, կամ կազմել առանձին նահանգական միա-
ւորներ: Այդպիսի դրութիւն են ներկայացնում Երևանի, Գանձակի,
մասամբ նաև Թիֆլիսի նահանգները:

Սակայն ինչ առարկութիւններ ենք լսում հակառակորդների
կողմից: Նրանք խնայելով խուսափում են կոնկրետ հարցերից, տըն-
տեսական, բնական և ցեղաբանական բարոյէրդ ակնարկներ: Նրանք
բաւականանում են ընդհանուր ճառերով, Թէ՛ կարիք չկայ փոփո-
խութեան, կենսաբ. ինքն է ստեղծել ներկայ բաժանումները և որ
ամենապիտանի է, Թէ՛ չպէտք է բարդացնել հարցը: պէտք է ը-
տապել մի բան ստանալու:

Այդպիսի առարկութիւններ մենք, ի հարկէ, շատ ենք լսել:
Մենք զիտնելով զրանց իսկական շարժառիթները և որքան էլ «За-
кав-Рѣчъ»-ը փորձի յայտարարել մեր նախադիմը միտումաւոր,
այնուամենայնիւ ամբողջ հասարակութեանը յայտնի է, որ մեր
պահանջները արդար են և բոլորում են իրական կենսաբ.:

Յանկանք Անդրկովկասեան ներկայացուցիչներին եռանդ և քաղա-
քացիական արիւթիւն, այնպիսի և անփոփոխ կամք՝ առաջ մղելու
և պաշտպանելու արդարութիւնը և անհրաժեշտ ժողովին
իրական կենսաբ. ծանր պայմանների մասին:

Թիւրք ստանալուն:

Դիմում է եղած
այդ առթիւ, որպէսզի հայ փոխստա-
կան աղանդական շտաբն աշխա-
տանքի, այլ թոյլ տան զնալու պա-
րագի հողագործութեամբ:

Կարս, 23 ապր.

Արդանանի և Օլթիի շրջանների գաղ-
թականներին, զենեքալ Թամազեանին
կարգադրութեան համաձայն, վերա-
դարձնում են իրենց տեղերը: Այդ
մասին սրանից մի քանի օր առաջ
տեղիս Բարեգործական ընկերութեան
հիւղի վարչութեանը յատուկ գրու-
թեամբ հիմքում է լինում ներգաղթ
կազմակերպելու նախաձեռն կազմել
և յատուկ ներկայացուցիչներին միջո-
ցով նրանց սնունդը պահանջելու:

Ներկայացում է վարչութեան կող-
մից մօտ 3,000 ու. նախաձեռն և
մարդիկ են ուղարկում Մազա կա-
յարանը եկողներին դիմաւորելու, հաց,
թէ՛ և շաքար բաժանելու համար:
Վերադարձուցին 1,131 հոգի են,
որոնց մէջ հայերի գերակշռող թիւ են
կազմում:

Մի մասն արդէն եկել և անցել է
զեպի իր տեղում վաթսու, միւսներն
էլ օրէջօր ճանապարհում են կառա-
վարութեան կողմից նրանց յատկաց-
ւած վայրերներով:

Վերոյիշեալ կայարանում ընկ. հիւղի
վարչութեան աշխատակիցները՝ ահա
մի քանի օր է, աշխատում են, ձեռքի
տակ ունենալով հարկաւոր միջոց-
ները, եկող և անցնող գաղթականների
ճանապարհի հնարաւոր դիւրութիւն-
ներ ապահովելու նպատակով:

Դիւրալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Մասկա, 22 ապրիլի
(Նկատելով, ուղարկած Թոմասով՝ հետաքնն-
անելու համար)

Գեորգիաւոյ կայարանում մայիսի 10-ին գաղ-
թական շտաբի հայ գաղթականներին
համագործակցելու կազմակերպելու հո-
մարտն ապրիլի 7-ին լրացնելու ու-
ղարկած հեռագրով խնդրել էր, որ ա-
մեն մի կազմակերպութիւն հաղորդէ
իր հասցէն անկախ կազմակերպիչ կո-
միտէի հրաւերը ստանալուց: Նկատելով
որեւհայր մասով մէջ լոյս տեսած
այն նկատողութիւնները, որ մի քանի
ընկերութիւններ հրաւեր չեն ստացել
կազմակերպիչ կոմիտէին անհրաժեշտ է
համարում պարզաբար, որ ապրիլի
8-ին Թիֆլիսի տարւած հայկական կազ-
մակերպութիւններն աւած հեռագրով
չի ապաւում հրաւերող կազմակեր-
պութիւններից ցուցադր: Մի քանի
կազմակերպութիւններին հեռագրով և
պատուով հրաւերներ ուղարկւած են
յետագայում: Կազմակերպիչ կոմիտէին
նորից խնդրում է, որ այն բոլոր կազ-
մակերպութիւնները, որոնք համագոր-
ծակցելու մասնակցելու իրաւունք ունեն-
ք, որ մինչև համագործակցելու բացումը
կարծ ժամանակ է մնում: Գաղափար-
աւորները Գեորգիաւոյ պիտի ժամանեն
մայիսի 8-ին: Նախապատրաստական
ժողովը լինելու է 9-ին, համագործակցելու
բացումը 10-ին: Անշարժացական
տոմար պիտի ստանալ Գեորգիաւոյ
(Շաքար, 15, ԿԵ. 3) մայիսի 7-ից:

Կազմակերպիչ կոմիտէ

ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պետական Դոմայի պատգամաւոր
պ. Գաղափարաւոր, որ այժմ Բազում
է գտնուում, տեղեկացնել, որ Թիւր-
քահայ գերիներին ազատելու մասին
նրա յարուցած միջնորդութիւնը հա-
մարտին դրական լուծում էր ստանալ
չուտով և երկու օր անց յայտնի յետոյ
հայ գերիները հնարաւորութիւն կու-
նենան դուրս գալու գերութեան կա-
կանդումից (Արևել):

ՏՐԱՊԵՏՈՒՆԻ ԱՌՈՒՄԸ

«Рѣс. Саво»-ի Թիֆլիսից հեռագրով
կերպով է նկարագրում ուսու զորքի
մուտքը Տրապիզոն:

Հանդիսաւոր մուտքը կատարեց
ապրիլի 6-ին: Եղանակը կենտրոնացած
է մասլաւա՝ Զրապաշտարանով ծածկ-
ւած է ծովը: Մեր թիւը խիստ ծովի

մէջ, մերթ ալիքներին հետ վեր վեր
խաղալով Տրապիզոնին են մօտենում
երկու փոքրիկ նաւակներ: Գնեցիւր Լ.
զայիս է Տրապիզոն:

Ահա և նաւակայանը: Նեղ, գաղաւթա-
փողոցներով և ծովամերձ ամրակողով
վաղում է ամբողջը: Ինչպէս կարմիր
պոյտ՝ կարմիր են ֆէսերը: Նաւա-
կայանում կանգնած է Թիւրք միտ-
ապրողներ և նրա շուրջը պատած ջա-
ղաքի ցիլինդրաւոր ներկայացուցիչ-
ները: Տարօրինակ է տեսնել այստեղ,
Թիւրքիայի խորքում, այդ ցիլինդրա-
ւորներին: Դրանք բոլորը յայտնի են:
Նաւակը մօտենում է և որոտում է
ամբողջ ու քաղաքի ներկայացուցիչ-
ներին ուսան: Բարի գալուստ. զոյում
են նրանք:

Բոլորը յայտնի... տաճիկները՝ կամ
թողել են քաղաքն ու հեռացել, կամ
ծածկւած են տներում: Հայեր չկան
բոլորովին... Բաղաւթ՝ այժմ բացառա-
պէս յունական է...

Ըստ երկու թիւ Թիւրքները կամեցել
են յամու կերպով դիմադրել, բայց
հարա-Դերէն անապոյութիւնից յետոյ
չստացով փախել են դէպի արևմուտք:
Ջարգւած է տաճիկական բանակը,
զերթէ միանգամայն ուշնայաբար է

Պ Ե Տ Ե Ր Ա Ջ Մ

Հ Ե Ռ Ա Գ Ր Ա Ն Ե Ր
(ԳՅՏ. ՀՅՈ. ԳՈՐԾ.)

ԳԵՐ. ԿՐԵՍՆԱՅՏԵՐԻ ՇԵՐԻՑ

25 ապրիլի

Արեւմտեան ճակատ. — Մեր ար-
տիկներն հրգեն գցեց Իլուկա-
տում և իր կրակով թոյլ չէր տա-
լիս գերմանացիներին հրգեն
հանգցնելու, որի հետեանքով պայ-
թեցին գերմանական հրանոթների
մի քանի պահեստներ: Երեկ զի-
մերայ ժամը 1-ին զերմանացի-
ները փոթորկային կրակ բացին
Իլուկատի հարաւային ճակատա-
մասի դէմ, որից յետոյ փորձում
էին յարձակման դիմել: Բայց ան-
հետեանք: Օլդեն լճի հիւսիսային
կողմը, Դիւնսկից դէպի հարաւ-
արեւմուտք, գերմանացիները նոյն-
պէս թիւղանոթային կատաղի կը-
րակ բացին: Վիշնով աւանի հա-
րաւային շրջանում գերմանական
արտիկներն ապրիլի 24-ի առա-
ւորից կրակը ժամանակ առ ժա-
մանակ հասցնում էր փոթորկայի-
նի: Գերմանական երկու օդանաւ
ուռւմբեր նետեցին Լեւալովիչի
վրայ: Կրեմնենցի հիւսիս-արեւմ-
տեան կողմը մենք պայթեցրինք
մի ակն, որով քանդւեց թշա-
մու ակնային ներքնանցը: Գա-
լիցիայում Յերոլոմի հրգչի հա-
րաւ (Տարնոպոլի հիւսիս-արեւմ-
տեան կողմը) մեր գրեմադրեա-
լու ակնի փոխ միջով մօտեցան
թշնամու պահանջին և, ուռւմբեր
նետելով նրա վրայ, ցրւա տւին
բանաւորներին:

ՎԱՅՐԿԵԱՆԻ ԽՈՇԵՐ

X

Վերաբերումը դիպի հայ դասը

Այդ էլ մի տիտուր պատմութիւն է:
Գաղափարաւոր Գերմանիայի վերաբե-
րումը յայտնի է նրա համար գիտ
պատգամ էր Բրամարի ցիլինկ յայ-
տարարութիւնը՝ «ամբողջ Արեւելում»
հայ, կրեմնենց, մակեդոնական—լեռն-
դիր մի պոճէրանեան զինուորի ուկ-
նէ չարքե: Գերմանական միջն զիւր
հաւատարմութիւնը այդ պատգամին,
ոչինչ չարքե երեք ճշւած ժողովուրդ-
ների համար, ընդհանրապէս թիւ աւեց
միշտ նրանց թշնամու, իր դաշնակից
Աւստրիայի հետ, անգամ ամենակրի-
տիկ վարկեաններում, երբ ժողովուրդ-
ները օրհնական կրի էին մղում ու
կոտորում և երբ միւս պիտութիւն-
ները հաւաքական միջամտութեամբ
փորձում էին փրկել ինչ բարեխաչ
նրանց վիճակը: Ինչպիսիքները հաւա-
տում ու հաւատարմութիւնը էին, Թէ Գեր-
մանիային ձեռնադրել և ցանկալի է բա-
րեկեցիկ ու առաջնայն հայ տարրի
գոյութիւնը Թիւրքիայում, որպէս ա-
պահով մի նեցուկ: Երբ վրայ կարող
էր կրթել իր հայրենի կոտորածու-
թիւնը, օսմանեան կայսրութեան մէջ
իր կուլտուրան ու քաղաքական աղ-
ղեցութիւնը պատասխանում համար
Մակայն, գերման կառավարութեան
ամբողջ ընթացքը սկզբից ի վեր և
մասնաւոր ճիշդութեան վերջին բա-
նակցութիւններին ժամանակ, կարծեք
մի բան է միայն հաստատում, այն
որ նրան հանել էր իսկապէս ընդհա-
նը քիչ-շատ աշխարհ, առեւտրական

գալիկական 28-րդ գունդը: Երկու
տաշնեկեան գունդը փախել են:
Ջարգւած են ժանդարմական զորքե-
րից կազմած գնդերը: Գաղափար շուրջը
գիտ Թափառում են զինւած աւազա-
կանները:

Թիւրքերը Թողել են հիւանդանոց-
ներում աւազին թուով վերաւորներ և
հիւանդներ:
Կարգապահութիւնը քաղաքում օրի-
նակելի է: Ոչ աւազակութիւն, ոչ
արքեպոստոս, ոչ կրիս: Չեն հաւա-
տում, Թէ գտնուում են զիտ երկկա-
յնաւած քաղաքում: Եւ անիմաստ չէ,
որ զենեքով Լ. արգելի է խմիչի
վաճառումը, անիւ տեղ պահանջներ է
զրկել, ինքը շրջում է քաղաքը և ան-
ձամբ հսկում կարգապահութեան:

Գնեցիւր հետ մօտում են միտա-
պոլիտ մօտ: Դա մի չափազանց
յարգւած անձնաւորութիւն է և յոյ-
նիցիկ և Թիւրքերից: Առում է, որ
Թիւրքերը զուտ գաղաց խնդրել են
իրեն հսկել քաղաքի կարգապահու-
թեան վրայ: Դիւնսկի ուսանողները
ենք և զնապեղներին կրակել: Երբ
էր անել մի մարդ առանց զինւորա-
կան ուժի:

Մ.

զեցութիւնը զորք զին նրանց պաշ-

պանութեան համար:

ՍՐԵՒՍՏԵԱՆ ՈՒՋԱՄԱՐԵՍ

ՊԱՐԻՋ, 14 ապր.—«Տանը» հաղ-
ղում է, որ զին. Պետերը նշանակ-
է ընդհանուր հրամանատար կենտրո-
նի բանակի՝ Սուսանի և Վերսեյի
շրջանների հետ միասին: Վերսեյի հր-
ամանատար նշանակեց Պետերի տե-
գին. Նիվելլ:

ՊԱՐԻՋ, 24 ապր.— Երեկոյն
պաշտօնական հաղորդագրութիւն, Մ-
ասի ձախ ափին երկու օրայ անըն-
հատ, չափազանց կատաղի ուժով
ծուկութիւնը յետոյ «304» բարձու
շրջանում, այսօր տեղի ունեցաւ:
մասնական ուժից զորք «304» բար-
քի և Մորաումի միջև գտնւած մեր
կատի վրայ: Գրեմալի շանգից «304» բա-
նակի արեւելեան խրամատային տե-
քի մէջ: Բոլոր ճնացած կէտերում
յետ վանեց, ընդ մին մերմարտու-
ների և զնապեղների կրակել: Երբ
ուսանողով ուժեղացում էին զերմ-
անական զորաւորներ, նրանց խոչ-
կորուստներ պատճառեց: Այ-
փի վրայ, արտիկներական ուժ
զացած նախապատրաստութիւնից
յետ, գերմանացիները մի շարք յ-
լորդական յարձակումներ գործեցին:
Օրերսին անտուր և Դուսմոն «բկ»
միջև գտնւած մեր խրամատների վր-
ճակատի արեւմտեան մասում թշնա-
մում 130 մետր տարածութեան վր-
ճաց մեր տաշնի զին խրամատնե-
մասերում: Կինտրոնում և արեւելո-
րեա բոլոր զորանքը շանգից: Գերմ-
անական արտիկներական ուժից զ-
ծուկութիւնը կար Մասաի բարձու-
ների ստորոտում: Ժակատի ճնաց
տարածութեան վրայ սովորակ
թիւղանոթային Թիւրքից զատ էակ
ոչինչ չպատահեց:

ՊԱՐԱԿԱՍՏԵՆ

ԹԱՒԻՐԻ, 24 ապրիլ.— Բացւած
մարդատար զնապեղների կանոնա-
կերթեկութիւնը Ջուլիս—Թուրքի
կաթուղային գծի վրայ:

ԹԱՒԻՐԻ, 24 ապրիլ.— Բացւած
Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆեոդորովնայի
յի անաւանկութեան օրը տեղի ու-
նեցաւ: Գարնապատումում առաջին
կաթուղու բացումը, որով Թուրքի
միանում է Ռուսաստանի հետ:

ԲԱՆԿԱՆԵՐՈՒՄ

ԱՔՆԻՐ, 24 ապրիլ.— Լուսաւորեց
ապրիլից հաղորդում են, որ Գոտգ-
րիցայի, Տուսկի և Էլբասանի շրջ-
նում ալբանացիներն ապստամբել
բողաքների դէմ՝ իրենց նկատմա-
ցոյց տրած վտա վերաբերմունք
պատճառով:

Բողաքական բանակը յետ ճաշի
զեպի Սթրումիցալ:

ՄՈՒԼՈՒՄ

ԼՈՆԴՈՆ, 24 ապրիլ.— Յիշելով
գերմանական այսօրայ հաղորդագրու-
թիւնը, ծովալուրթիւնը յայտարա-
րում է. Բոլորովին ճիշտ է, որ մի

Լուս էր Գերմանիայի ամենամեծ
ամենազէմկաւոր կուսակցութիւնը
անգամ իր անդ Վերսեյի օրերին:
Երբ նրա ընտրողների թիւը հասել էր
միլիոնների, իսկ պարլամենտակա-
նրա հաւաքած զարմել էր մի քանակ:
Թայիստապի ամբողջ կազմի Լուս էր
Երբ ձեռնադրեց, Բիւլիայի, չուր-
գիայի սօցիալիստները Թիւրքաց
զաւորութիւնների ապստամբեան տա-
ցատումով հարցադրուեցին էին հա-
տում իրենց պարլամենտներում: Եր-
գոքի միանգամ էին կազմակերպու-
ել նպատակ մեր հողեկարք ժողովրդի
Ողբով պատկեր ունէր այդ օրերու
գերմանական սօցիալիստականային
միլիոնաւոր բանակը, զգում էին, որ
այն աշտուղ էր զուրկ էր վին, մալ-
գասիրական աւանդներից, դուրս էին
ներքին կորույթի, հակազդեաւ կարող-
թիւնից... Բնորոշ է, որ նա մինչև վերջ
էլ չունեցաւ քիչ-շատ շնչուած ու կոր-
վէ առաջին փառապալանները, մի վի-
հերոտ Թուրքիայում նա գրեթէ մի-
համակերպում էր իրենք ընթացիկ
մասնաւորական գերման—արեւելեան
քաղաքականութեան աշխարհում: Ոչինչ
այնքան պերճաբոս ապացոյց չէ այլ
երողութեան, ինչպէս Բիւլի մի կը
կար գրութիւնը, ուղղած Դուստի
խմբագրութեան, 1901 թվ. Կիւլնի
Բիւլետենը, Բիւլետեն անցնելու, նեղ-
կայացի և խնդրել էր ձայն բար-
բաւեց Գերմանիայում: Սօցիալ-դե-
մոկրատիայի նպատակը պարզապէս
աղաչել էր հայ ժողովրդի գաղափար-
րիկ և նա հարկ տեսաւ որ երկու

ՀՈՐԻԶՈՆԻ ԹԵՂԱՊԱՅՆՆԵՐԻՑ

